

नामांक				Roll No.		

No. of Questions — 23
No. of Printed Pages — 3

VU—29—2—Nim. Dar. II

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2010

निम्बार्क दर्शन

द्वितीयपत्रम्

समय : 3 $\frac{1}{4}$ घण्टे

पूर्णांक : 60

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

- (1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्कः अनिवार्यतः लेख्यः ।
- (2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
- (3) प्रत्येक प्रश्नस्योत्तरमुत्तरपुस्तिकायामेव देयम् ।
- (4) प्रत्येक प्रश्नभागस्योत्तरं क्रमानुसारमेकत्रैव लेखितव्यम् ।
- (5) प्रथम प्रश्नस्य चत्वारः (i, ii, iii एवं iv) भागाः सन्ति । प्रत्येक भागस्य उत्तरस्य चत्वारः (अ, ब, स एवं द) विकल्पाः सन्ति । समुचित विकल्पस्य उत्तराक्षरं उत्तर-पुस्तिकायां निम्नलिखित तालिकां निर्माय एकस्मिन् स्थाने एव लेखनीयानि ।

प्रश्न क्रमाङ्कः	समुचित उत्तराक्षरम्
1. (i)	
1. (ii)	
1. (iii)	
1. (iv)	

बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः

1. (i) “द्वैताद्वैतम्” इत्यत्र समासो भवति —

(अ) तत्पुरुष कर्मधारयः	(ब) अव्ययीभावः	$\frac{1}{2}$
(स) बहुव्रीहिः	(द) द्वन्द्वः ।	
- (ii) विशिष्टद्वैत मतस्य प्रवर्तक आसीत् —

(अ) भास्कराचार्यः	(ब) रामानुजाचार्यः	$\frac{1}{2}$
(स) बल्लभाचार्यः	(द) मध्वाचार्यः ।	
- (iii) द्वैताद्वैत विवेकग्रन्थस्य रचयिता आसीत् —

(अ) पं० वैष्णवदास शास्त्री	(ब) पं० अमोलकराम शास्त्री	$\frac{1}{2}$
(स) पं० भगीरथ झा	(द) पं० किशोरदासः ।	
- (iv) निम्बार्कपरम्पराया उपासना वर्तते —

(अ) सीतारामयोः	(ब) उमामहेश्वरयोः	$\frac{1}{2}$
(स) राधाकृष्णयोः	(द) लक्ष्मीनारायणयोः ।	

अतिलघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः

2. चेतनाद्ब्रह्मणश्चेतनस्य जीवात्मनो वैलक्षण्यं किम् ? $\frac{1}{2}$
3. अणुरूपस्य जीवस्य सर्वशरीरे व्याप्तिः केन प्रकारेण सिद्धयति ? $\frac{1}{2}$
4. अचेतन पदार्थस्य भेदान् लिखत । $\frac{1}{2}$
5. वेदान्ततत्त्व सुधाया रचयिता क आसीत् ? $\frac{1}{2}$

लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः (भाग - 1)

6. के आततायिनः ? इति लिखत । 1
7. “दर्शनीयमुखपङ्कजश्रियम्” इत्यस्य समासविग्रहौ लिखत । 1
8. “वदन्ति” इत्यत्र प्रकृतिप्रत्ययौ दर्शयत । 1
9. सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापयमेऽच्युत” इति वाक्यं कं प्रति क उवाच ? 1
10. निम्बार्कदर्शनाभीष्टं सत्तास्वरूपं निर्दिशत । 1
11. नियमानन्द सन्निधौ यतिरूपेण कः समाजगाम, किं च प्रोवाच ? 1
12. शालग्रामस्वरूपः सर्वेश्वरः निम्बार्काचार्येण कस्मादाचार्याल्लब्धः इति लिखत । 1

लघूत्तरात्मकाः प्रश्नाः (भाग - 2)

13.	तत्त्वत्रयस्य यथार्थतां दर्शयत ।	1 $\frac{1}{2}$
14.	द्वैताद्वैत पदे सामानाधिकरण्यविरोधः कथं जायते ? इति विरोधं दर्शयत ।	1 $\frac{1}{2}$
15.	“सर्वं हि विज्ञानम्” — इति पद्यं पूरयत ।	1 $\frac{1}{2}$
16.	निम्बार्कोक्तरीत्या जीवभेदान् दर्शयत ।	1 $\frac{1}{2}$
17.	विवेकोक्तरीत्या कालद्रव्यं निर्दिशत ।	1 $\frac{1}{2}$
18.	राधाकृष्णयोर्भेदाभेदत्वं प्रतिपादयत ।	1 $\frac{1}{2}$

निबन्धात्मकाः व्याख्यात्मकाश्च प्रश्नाः

19.	भेदाभेदपदे सामानाधिकरण्यव्याघातं प्रदर्श्य तत्परिहारः क्रियताम् ।	8
20.	आद्यनिम्बार्काचार्यस्य जीवनवृत्तं प्रस्तूयताम् ।	8

अथवा

21.	“प्रकाशाश्रयवद्वा तेजस्त्वात्” इति सूत्रं यथाधीतं व्याख्यायताम् । द्वैताद्वैत विवेकोक्तदिशा जीवेश्वरयोः स्वरूपं लक्षणं च निरूपयत ।	8

अथवा

	अचेतनस्य लक्षणं प्रदर्श्य अप्राकृत तत्त्वं विवेचयत ।	
22.	अधोलिखितयोः पद्ययोरेकस्य ससन्दर्भं व्याख्या विधीयताम् : (क) त्वत्समो यदि ह नास्ति चेतनः कस्तदाधिक गुणाकरः प्रभुः । त्वां प्रयामि शरणं शरण्यकं पुण्डरीकनयनं सुधानिधिम् ॥ (ख) सत्प्रसंगबललभ्यभक्तितो लभ्य एव रसमूर्तिमान् भवान् । सन्मुखा ननु भवन्ति ये न ते, ते नियन्ति निरयान् विपद्गणान् ॥	2 + 6 = 8
23.	निम्नलिखितेषु पद्येषु कयो रपि द्वयोस्तत्त्व प्रकाशिकानुसारं व्याख्या कार्या : (क) न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च । किन्तो राज्येन गोविन्द किं भोगैर्जीवितेन वा ॥ (ख) यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ । समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥ (ग) यः सर्वत्रानमिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम् । नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ (घ) कर्मणैवहि संसिद्धिमास्थिताजनकादयः । लोकसंग्रहमेवादि सम्पश्यन् कर्तुमर्हसि ॥	4 + 4 = 8